

Шайда О.Є.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1666-0436>

Shayda Oksana

Lviv Polytechnic National University

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНУ ТОРГІВЛЮ

DEVELOPMENT OF THE INTERNATIONAL TRANSPORT SERVICES MARKET AND ITS IMPACT ON INTERNATIONAL TRADE

У статті досліджено сучасні тенденції розвитку транспортних послуг, обумовлені впливом глобалізації. Визначено ключову роль міжнародного ринку транспортних послуг у забезпеченні мобільності товарних потоків, сприянні розвитку глобальної торгівлі та інтеграційних процесів. Проведено аналіз структури світового експорту послуг. Побудовано економетричну модель залежності світового експорту транспортних послуг від світового експорту товарів, яка підтвердила наявність тісного прямого зв'язку між цими показниками. Проаналізовано вплив економічних, технологічних і геополітичних чинників на динаміку міжнародного ринку. Результати дослідження дозволяють визначити стратегічну роль транспортного сектору у забезпеченні стійкості та ефективності глобальних ланцюгів постачання, а також окреслити напрями подальшого розвитку ринку транспортних послуг в умовах зростаючої турбулентності світових торговельних потоків.

Ключові слова: міжнародна торгівля, транспортні послуги, логістика, світовий ринок, мульти-модальні перевезення, економетричний аналіз, глобальні ланцюги постачання.

The article examines the key trends shaping the modern transport services market, including logistics digitalisation, the introduction of innovative technologies in transport management, the expansion of multimodal and intermodal transportation systems, and the environmental modernisation of the global transport sector. The international transport services market plays a pivotal role in ensuring the mobility, stability and efficiency of global trade flows, while simultaneously strengthening economic integration and supporting the development of sustainable supply chain architectures. The study further develops an econometric model designed to analyse the relationship between global exports of transport services and global merchandise exports. The obtained results demonstrate a strong positive correlation, confirming the functional dependence of transport services on the dynamics of international trade and revealing the sensitivity of transport operations to fluctuations in global economic activity. The research highlights the multifaceted influence of technological, economic and geopolitical factors on the evolution of the global transport market. Particular attention is paid to the growing importance of Asia in the redistribution of global freight flows, the intensification of production capacities in the Asia-Pacific region, and the strategic role of new Eurasian transport corridors. The analysis underscores how geopolitical disruptions, military conflicts, energy price volatility and sanctions regimes reshape established routes, create bottlenecks, and stimulate the emergence of alternative logistics pathways. Additionally, the article highlights the increasing role of artificial intelligence, data-driven logistics platforms and predictive analytics in optimising supply chains, improving route planning, enhancing operational transparency and reducing transaction costs. The findings emphasise the strategic importance of the transport services market in enhancing the resilience, competitiveness and long-term sustainability of global value chains. They outline the necessity of improving international transport infrastructure, harmonising regulatory and environmental frameworks, supporting low-carbon transport initiatives, and promoting innovative logistics solutions capable of adapting to the challenges of global economic turbulence. Taken together, these insights reinforce the conclusion that transport services constitute a core structural component of international trade and an essential driver of global economic development.

Keywords: international trade, transport services, logistics, global market, multimodal transportation, econometric analysis, global supply chains.

Постановка проблеми. В сучасних умовах глобалізованого міжнародного простору та інтенсифікації міжнародних зв'язків одним із найважливіших факторів створення належних умов для ефективного функціонування світової економіки є міжнародний ринок транспортних послуг. Відтак розвиток транспортної системи є однією з ключових передумов функціонування світової економіки та міжнародної торгівлі. Транспорт забезпечує безперервність руху товарних потоків, формує основу глобальних ланцюгів створення вартості та впливає на конкурентоспроможність країн у світовому господарстві. Ефективність транспортних послуг визначає можливості розширення експортного потенціалу, інтеграції національних ринків у світовий простір та оптимізації логістичних процесів. Розвиток транспорту передбачає розвиток інших галузей промисловості та торгівлі [5].

Міжнародні транспортні послуги відіграють важливу роль у забезпеченні руху товарів, робочої сили та пасажирів між країнами, що сприяє розширенню світової торгівлі та економічному зростанню. Сучасна система транспортних послуг – це складний механізм, який включає логістичні операції, нормативно-правові правила, принципи та стандарти надання послуг, що гарантують стабільне функціонування міжнародної транспортної інфраструктури. Транспортні послуги забезпечують мобільність товарних і трудових ресурсів, сприяють розширенню географії торговельних зв'язків і зміцненню інтеграційних процесів. У сучасних умовах вони охоплюють широкий спектр видів діяльності: від морських, авіаційних, залізничних і автомобільних перевезень до складських, експедиторських і мультимодальних операцій.

Структурні зрушення у світовій економіці, цифровізація логістики, екологічні вимоги та геополітичні ризики обумовлюють необхідність глибокого аналізу функціонування міжнародного ринку транспортних послуг і його взаємозв'язку з міжнародною торгівлею.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика розвитку міжнародного ринку транспортних перевезень досліджується у працях багатьох науковців. А. Матвеева акцентує увагу на тому, що транспорт є важливою частиною світової економічної системи та впливає на ефективність міжнародної торгівлі, рівень економічного розвитку країн та інтеграцію національних економік у глобальну транспортну інфраструктуру [6]. Питання місця міжнародного ринку транспортних послуг у глобальній економіці та світових економічних зв'язках досліджували О. Гавриловський, Ю. Сташенко

[2]. На вивченні сучасних змін у цьому секторі та їхньому впливі на світову комерційну діяльність акцентували свою увагу Н. Адвокатова та А. Боярчук [1]. В той же час комплексне узагальнення впливу глобальних тенденцій, технологічних змін та дослідження взаємозв'язку між товарним і транспортним експортом потребує подальшого опрацювання.

Метою статті є аналіз розвитку міжнародного ринку транспортних послуг, оцінка його сучасних тенденцій та визначення впливу на міжнародну торгівлю з використанням інструментарію економетричного моделювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок транспортних послуг формується під впливом специфіки самих транспортних перевезень, а також потреб споживачів і пропозицій з боку транспортних компаній. Його структура визначається як особливостями попиту і пропозиції, так і характеристиками перевізників і користувачів послуг. Загалом, ринок транспортних послуг можна визначити як комплекс соціально-економічних зв'язків, що виникають між суб'єктами господарювання, які формують попит на транспортні послуги та їхню пропозицію.

Однією з ключових особливостей сучасної глобальної економіки є активне розширення міжнародних торговельних зв'язків, зростання різноманітності товарних груп та розширення географії експортних поставок. Це, своєю чергою, створює необхідність пошуку шляхів підвищення ефективності міжнародного товарообміну для кожної країни. Така взаємодія тісно пов'язана з функціонуванням транспортної системи, яка забезпечує зовнішньоторговельні операції, і, у свою чергу, залежить від умов світового ринку транспортних послуг. Транспортна галузь є складовою розвитку національної економіки кожної країни світу та інтеграції до ринку міжнародних транспортних товаропотоків [4].

Міжнародний ринок транспортних послуг є невід'ємною складовою глобальної економіки, оскільки забезпечує переміщення товарів і пасажирів між країнами та континентами. Він включає різні види транспорту, кожен із яких виконує специфічні функції для задоволення потреб міжнародної торгівлі та міждержавної співпраці. Формування цього ринку відбувається на основі економічних зв'язків між постачальниками та споживачами транспортних послуг у різних країнах.

Суть функціонування міжнародного транспортного ринку полягає в організації перевезень пасажирів і вантажів на різних рівнях.

Світовий ринок транспортних послуг безпосередньо залежить від міжнародної торгівлі, адже його розвиток визначається факторами,

що впливають на обслуговування міжнародних товарообмінних операцій. Взаємозв'язок між транспортним сектором і зовнішньоторгівельною діяльністю держави є ключовою умовою ефективного функціонування глобального ринку транспортних послуг.

Процеси експорту та імпорту транспортних послуг мають більш складний характер, ніж міжнародна торгівля товарами. На відміну від обміну матеріальними цінностями, де ключовою умовою є фізичне переміщення продукції від продавця до покупця, транспорт виступає інструментом, що забезпечує реалізацію цього процесу. Експорт транспортних послуг передбачає надання перевізних послуг національними операторами у разі перетину вантажем державного кордону або перевезення товарів, що належать іноземним замовникам. Розширення експортного потенціалу транспортної галузі має на меті інтеграцію країни в міжнародну транспортну систему.

Зростання обсягів світової торгівлі стимулює попит на транспортні послуги, водночас транспортна інфраструктура визначає можливість для подальшого розширення торговельних потоків. Розвинені транспортні коридори та порти виступають стратегічними вузлами міжнародної економічної взаємодії, сприяючи інтеграції національних ринків у глобальні виробничі системи.

У 2024 році вартість світового експорту товарів зросла на 2,4% після падіння у 2023 році.

Глобальний експорт склав 24,5 трлн. дол. США, що на 447 млрд. дол. США менше, ніж у 2022 році. Світова транспортна газузь у 2024 році продемонструвала суттєве зростання порівняно з попереднім роком. Продажі міжнародних транспортних послуг відновилися після уповільнення попереднього року (+8,3% у 2024 році) [7]. У 2024 р. на транспортні послуги припадало 16,93 % світового експорту та 21,86 % світового імпорту послуг (рис. 1).

Розмір світового ринку вантажних перевезень у 2024 році оцінювався в 34,53 млрд дол. США, а до 2034 року прогнозується, що він досягне приблизно 100,81 млрд доларів США, що становитиме 11,31% у середньому з 2025 по 2034 рік. Зростаючий попит на роздрібну торгівлю та міжнародну торгівлю в різних країнах стимулює зростання ринку [9].

Розвиток міжнародного ринку транспортних послуг має виразний регіональний характер: зростання ролі країн Азії відображає зміщення центрів виробництва та торгівлі у бік Сходу. Водночас розширення транзитних можливостей Європи та Середньої Азії сприяє формуванню нових маршрутів міжконтинентальної торгівлі.

Північна Америка домінувала на ринку вантажних перевезень у 2024 році з часткою 34 %. Регіон має добре розвинену промислову інфраструктуру, а наявність основних виробничих потужностей з виробництва кількох продуктів прискорює попит на вантажні перевезення

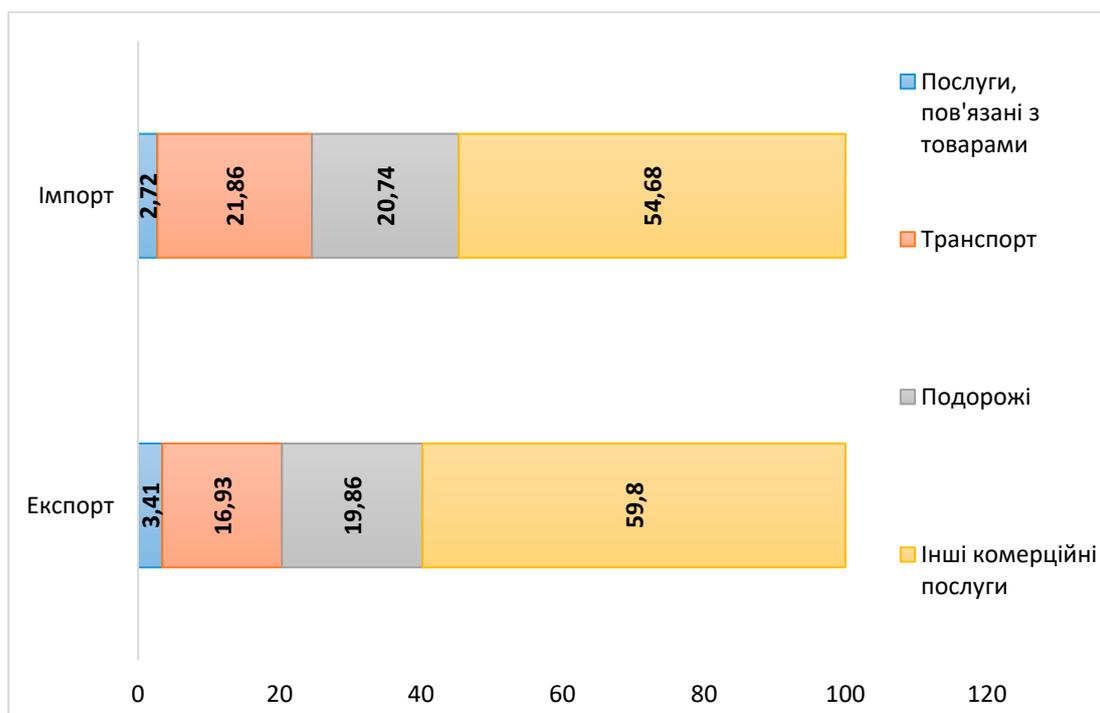

Рис. 1. Структура світового експорту послуг у 2024 р., відсотки

Джерело: [8]

товарів. Країни регіону, такі як Сполучені Штати та Канада, відчувають підвищений попит на різні промислові товари, а присутність провідних лідерів у сфері вантажних перевезень, гравців електронної комерції та логістичних центрів стимулює зростання ринку. Крім того, впровадження технологій та досягнень у сфері транспорту та логістики ще більше стимулює зростання ринку вантажних перевезень у регіоні.

Частка Європи становила 22 %. На країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону припадало 23 %. В подальшому прогнозується зростання цього регіону значними середньорічними темпами, зумовлене збільшенням населення, економічним розвитком та налагодженою промисловою інфраструктурою, що стимулює попит на ефективні вантажні перевезення для логістики та товарів. Швидкий розвиток обробної промисловості в таких країнах, як Китай, Індія та Японія, а також міжнародні імпортно-експортні потужності цих країн по всьому світу стимулюють розширення ринку вантажних перевезень у регіоні [9].

Світовий експорт товарів і світовий експорт транспортних послуг перебувають у тісному взаємозв'язку, що зумовлено функціональною залежністю між виробництвом, обігом і доставкою продукції на світові ринки. Прямий зв'язок світового експорту транспортних послуг та світового експорту товарів може бути підтверджена шляхом застосування інструментарію кореляційно-регресійного аналізу. Це ілюструє

побудована економетрична модель залежності світового експорту послуг від світового експорту транспортних послуг. У табл. 1 наведено динамічні ряди показників, обраних для дослідження, за 2010–2024 рр.

Рівняння регресійної моделі, яка описує вплив незалежної змінної X на змінну Y , має вигляд:

$$Y = -391,35 + 0,075X.$$

Інтенсивність зв'язку між змінними, включеними в модель регресії, вимірюється коефіцієнтом кореляції, спостережуване значення якого 0,97 вказує на наявність між змінними тісного прямого зв'язку. Коефіцієнт детермінації показує, що 94 % залежної змінної пояснюється впливом незалежної змінної. Перевірка достовірності регресійної моделі та коефіцієнта кореляції на основі критерію Фішера дає підстави зробити висновок про адекватність моделі, оскільки спостережуване значення F -статистики 220,87 є більшим від табличного при рівні 0,01. Змінні, включені в модель, є статистично значимими (абсолютне значення t -статистики 3,96 є більшим від табличного при рівні 0,01).

Таким чином, на основі розрахунків, проведених для статистичних даних за період 2010–2024 рр., можна стверджувати про позитивний вплив зростання світового експорту товарів на світовий експорт транспортних послуг.

Сучасний міжнародний ринок транспортних послуг характеризується низкою тенденцій. Глобалізація та інтеграція призводять до зростання взаємозалежності економік різних країн, що стимулює розвиток міжнародних транспортних коридорів та спрощення процедур перевезень. Впровадження цифрових технологій, автоматизація та розвиток інформаційних систем підвищують ефективність та прозорість транспортних операцій. Одним із найбільш ефективних способів організації міжнародних перевезень є використання мультимодальних технологій доставки, які дозволяють найбільш повно використовувати переваги різних видів транспорту на окремих ділянках логістичного ланцюга [3].

Зростає увага до екологічних аспектів транспорту, що стимулює розвиток екологічно чистих видів транспорту та впровадження «зелених» технологій. Зміни в глобальних ланцюгах постачання та споживчих уподобаннях впливають на структуру та обсяги міжнародних перевезень. Розуміння сучасних тенденцій та викликів міжнародного ринку транспортних послуг є ключовим для ефективного функціонування міжнародної торгівлі та економічного розвитку країн.

Таблиця 1

Дані для побудови економетричної моделі

Роки	Y (світовий експорт транспортних послуг, млрд. дол. США)	X (світовий експорт товарів, млрд. дол. США)
2010	829	15304
2011	906	18339
2012	921	18513
2013	947	18962
2014	994	19013
2015	899	16565
2016	864	16049
2017	950	17738
2018	1046	19547
2019	1051	19008
2020	882	17648
2021	1233	22290
2022	1539	24903
2023	1370	23886
2024	1483	24456

Джерело: [8]

Значний вплив на динаміку ринку мають геополітичні чинники, торговельні конфлікти, санкційні режими та порушення ланцюгів постачання. Пандемія COVID-19 і кризи у Чорному морі влітку 2024 року продемонстрували вразливість транспортних мереж, водночас стимулювавши пошук нових логістичних рішень. До прикладу, пандемія спричинила тимчасове розходження трендів світового експорту транспортних послуг та світового експорту товарів через падіння попиту на пасажирські перевезення та перебої у авіаційних та морських перевезеннях.

Міжнародний ринок транспортних послуг перебуває у стані постійної трансформації під впливом технологічних, економічних і політичних чинників. Його ефективне функціонування визначає темпи розвитку світової торгівлі, оскільки забезпечує безперервність і надійність товарообігу. Інноваційні підходи до управління перевезеннями, розвиток цифрових платформ і екологічна модернізація транспорту стають ключовими напрямками подальшого зростання цієї сфери. Значну роль у функціонуванні ринку відіграє розвиток цифрових технологій, які забезпечують оптимізацію маршрутів, підвищення ефективності логістичних ланцюгів і скорочення транзакційних витрат. Оптимізація штучного інтелекту у вантажних перевезеннях покращує операції та ефективність транспортної галузі. Штучний інтелект у транспорті та логістиці впливає на ланцюг поставок та процес розподілу шляхом моніторингу та відстеження запасів на складах у режимі реального часу, щоб оптимізувати попит на запаси та мінімізувати втрати транспортних витрат. Існує кілька переваг, пов'язаних з інтеграцією ШІ в транспорт та логістику, таких як інтелектуальні системи складування, оптимізоване управління рухом на основі попиту, своєчасні та повні поставки (OTIF) та стратегічне використання активів.

Важливим аспектом є також екологічна трансформація галузі, що пов'язана з переходом до використання низьковуглецевих технологій і скороченням шкідливих викидів у транспортному секторі. Під впливом ініціатив Європейського Союзу, Міжнародної морської організації та інших інституцій транспортні оператори впроваджують «зелені» стандарти перевезень. Ці процеси змінюють конкурентне середовище, стимулюючи інновації та модернізацію флоту й інфраструктури.

Висновки. Транспортні послуги є ключовою складовою інфраструктури міжнародної торгівлі, забезпечуючи фізичне переміщення товарних потоків і формуючи значну частку витрат у глобальних ланцюгах постачання. Динаміка транспортних послуг корелює з тенденціями світового товарного експорту, оскільки зростання обсягів торгівлі товарами зумовлює підвищення попиту на перевезення, логістичне обслуговування та страхування вантажів. Розрахунки економетричної моделі підтвердили тісний зв'язок між обсягами світового експорту транспортних послуг та загальним обсягом міжнародної торгівлі, що вказує на стратегічну роль цього сектора в глобальній економіці. Водночас на обсяги транспортних послуг впливають і зовнішні чинники: коливання цін на енергоносії, розвиток цифрових технологій у логістиці, геополітична напруженість та зміни у світових торговельних маршрутах. У середньостроковій перспективі обидва показники демонструють схожі цикли відновлення, підтверджуючи системну взаємозалежність між товарними потоками та транспортною інфраструктурою. Таким чином, розвиток транспортних послуг виступає не лише індикатором активності міжнародної торгівлі, а й чинником підвищення її ефективності, конкурентоспроможності та стійкості до глобальних викликів.

Список використаних джерел:

1. Адвокатова Н.О., Боярчук А.І. Сучасні тенденції розвитку міжнародного ринку транспортних послуг для міжнародного бізнесу. *Вісник ХДУ. Серія Економічні науки*. 2018. Том 1. № 29. С. 23–27.
2. Гавриловський О.С., Сташенко Ю.В. Сучасні тенденції розвитку глобального ринку транспортно-логістичних послуг. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1427> (дата звернення: 10.11.2025).
3. Городецька Т. Е., Кравцов А. Г., Туленко І. М. Особливості функціонування ринку транспортних послуг під час воєнного стану. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 4. С. 363–369.
4. Корнійко Я., Валявська Н., Міхеєв О. Аналіз сучасного стану транспортної галузі України у розрізі вантажних перевезень. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 70. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5325>
5. Македон В. В., Дзяд О. В. Ринок автомобільних вантажних перевезень країн ЄС: порівняльна макроекономічна оцінка і ключові напрями розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Випуск 41. С. 65–74.
6. Матвеева А. Ринок транспортних послуг: поняття, учасники та об'єкти. *Вісник Академії правових наук України: зб. наук. пр.* Харків : Право, 2011. №1 (64). С. 135–143.

7. Офіційний сайт Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД). URL: <https://unctad.org/>
8. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. URL: <https://www.wto.org>
9. Офіційний сайт Precedence Research. URL: <https://www.precedenceresearch.com/freight-transport-market>

References:

1. Advokatova N.O., Boiarchuk A.I. (2018). Suchasni tendentsii rozvytku mizhnarodnoho rynku transportnykh posluh dlia mizhnarodnoho biznesu. [Current trends in the development of the international market for transport services for international business]. *Visnyk KhDU. Seriya Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State. Economic Sciences Series*, vol. 1, no. 29, pp. 23–27.
2. Havrylovskiy O.S., Stashenko Yu.V. (2022). Suchasni tendentsii rozvytku hlobalnoho rynku transportno-lohistychnykh posluh. [Current trends in the development of the global market for transport and logistics services]. *Ekonomika ta suspilstvo. – Economy and Society*, no. 39. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1427>
3. Horodetska T. E., Kravtsov A. H., Tulenko I. M. (2024). Osoblyvosti funktsionuvannia rynku transportnykh posluh pid chas voiennoho stanu. [Peculiarities of the functioning of the transport services market during martial law] *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhnik. – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, Tom 9. no. 4, pp. 363–369.
4. Korniiiko Ya., Valiavska, N. Mikheiev, O. (2024). Analiz suchasnoho stanu transportnoi haluzi Ukrainy u rozrizi vantazhnykh perevezen. [Analysis of the current state of the transport industry in Ukraine in terms of freight transportation]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, no. 70. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5325>
5. Makedon V. V., Dziad O. V. (2022). Rynok avtomobilnykh vantazhnykh perevezen krain YeS: porivnialna makroekonomichna otsinka i kliuchovi napriamy rozvytku. [Road freight market in EU countries: comparative macroeconomic assessment and key development trends]. *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, no. 41, pp. 65–74.
6. Matvieieva A. (2011). Rynok transportnykh posluh: poniattia, uchasnyky ta obiekty [Transport services market: concepts, participants and objects]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy: zb. nauk. pr – Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine: collection of scientific works*. Kharkiv: Pravo, no. 1 (64), pp. 135–143.
7. Ofitsiinyi sait Konferentsii OON z torhivli ta rozvytku (luNKTAD) [Official website of the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)]. Available at: <https://unctad.org/>
8. Ofitsiinyi sait Svitovoi orhanizatsii torhivli. [Official website of the World Trade Organization]. Available at: <https://www.wto.org>
9. Ofitsiinyi sait Precedence Research [Official website Precedence Research]. Available at: <https://www.precedenceresearch.com/freight-transport-market>

Стаття надійшла: 25.10.2025

Стаття прийнята: 12.11.2025

Стаття опублікована: 21.11.2025